

חסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת לך לך

ה' רוצה רק טוב!

**בואו נצלול לעומק – ממה נובע רוע? ומה ההבדל בין אנשי
סדום לאברהם אבינו?**

כאשר מתבוננים בפרשות הראשונות של התורה, רואים שהרע מופיע בהדרגה ובהתפתחות. בתחילת פרשת בראשית, הרע כלול בתוך הטוב ואינו מובחן לעצמו. ככל שמתקדמים, הרע מתגלה יותר ויותר, עד שהוא מגיע לשיא התוקף שלו בפרשתנו, פרשת לך לך. במאמר שלפניכם נלך שלב אחרי שלב, נעקוב אחרי הופעת הרע בתורה, ונלמד כיצד התורה מלמדת אותנו לדבוק בטוב ולסור מהרע.

הרע כלול בטוב

בתחילת הבריאה נאמר: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי אוֹר". מיד לאחר מכן, ה' רואה את האור כטוב ומבדיל בין האור לחושך: "וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ".

לכאורה, אפשר לחשוב שאם האור הוא טוב, אז החושך הוא רע. אבל בפסוקים לא כתוב שהחושך רע. רק האור מוגדר כטוב, והחושך נשאר ללא תואר רע.

לאחר מכן נאמר: "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וּלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה". אך על אף שהלילה הוא הפכו של היום, התורה אומרת: "וַיְהי עֶרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם אֶחָד". כלומר, גם הלילה הוא חלק מהיום האחד.

בניגוד למה שאולי נדמה, התורה מלמדת שהחושך הוא לא רע בפני עצמו, אלא הוא שלב שמוביל אל האור. לכן, הערב והלילה הם חלק בלתי נפרד מהיום, מהלך אחד של טוב.

בשלב הזה, הרע עדיין לא עומד בפני עצמו. הוא כלול בתוך הטוב שקיים בבריאה.

פוטנציאל של רע

לאחר מכן כתוב: "וַיִּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נִחְמָד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע". כאן הקב"ה מציין שיש דבר כזה לדעת טוב ורע, אך הוא אינו אומר שיש רע ממשי. הוא מציין שיש עץ שאם יאכל ממנו האדם, הוא יוכל לדעת שיש רע.

בהמשך הפסוקים אנו פוגשים הופעה נוספת של רע: "וַיִּמְעַץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת". כאן הרע מופיע לא רק בידיעה, אלא כבר מדובר על פעולה שמובילה לרע. גם כאן, האכילה עצמה אינה ממש רע, אך התוצאה של האכילה היא רע ומוות. עדיין אנו לא פוגשים רע ממשי במציאות, אלא באזהרה מפני מעשה שיוביל לרע.

בהמשך נאמר: "וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לִבְדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵצָר כְּנָגְדּוֹ". כאן אנו כבר פוגשים משהו שהוא "לא טוב". אמנם עדיין אין פה ממש רע, אך כעת אנו מגלים את האדם כמציאות חסרה, כך שאם יצטרף אליו העֵצָר כְּנָגְדּוֹ יהיה טוב, ואם לא – יהיה לא טוב.

יִדְעִי טוֹב וָרָע

לאחר מכן, כאשר הנחש מפתה את חוה לאכול מעץ הדעת הוא אומר: "כִּי יִדְעַתְּ אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים יִדְעִי טוֹב וָרָע". כאן מופיעה הפעם הראשונה שבה אנו מגלים שה' יודע גם טוב וגם רע, והוא לא יודע רק טוב כמו בתחילת הבריאה. אמנם עדיין אין פה רע ממשי, אלא רק את הידיעה של ה' את הרע.

אך כאן עלינו להבין: מהו החשש שנהיה כאלקים? אם ה' יודע טוב ורע, וזה לא הופך אותו לרע, מדוע אם אנחנו נדע טוב ורע זה יהיה בעייתי?

כדי לענות על השאלה הזו, עלינו להעמיק בכלל במשמעות הטוב והרע. במילים הכי פשוטות, טוב הוא מה שה' נהנה ממנו ורע הוא מה שה' לא נהנה ממנו. אם יש משהו שה' שמח 'ללכת' עליו – הוא טוב. ואם יש משהו שה' לא רוצה בו – הוא רע.

עכשיו הכל מתחיל להתבהר לנו: אצל ה' אין רע, מכיוון שהוא אף פעם לא נמשך למשהו שהוא לא באמת רוצה. אבל אצלנו יש רע, מכיוון שהרבה פעמים אנחנו נמשכים לדברים שאנחנו לא באמת רוצים אותם. כל תאוה שמושכת אותנו אחריה מוגדרת כרע, משום שבתוכנו פנימה אנו מרגישים שאנחנו לא באמת רוצים את ההימשכות הזו אחרי התאוה.

לה' אין בעיה לדעת על כך שיש רע, שיש מצב של משיכה אחרי דברים שלא באמת רוצים, כי הוא מסתכל על הרע מבחוץ, והוא לא כפוף אליו. אבל הקב"ה פונה לאדם ומלמד אותו – 'אצלך זה שונה, אני יודע שאתה יכול להימשך אחרי התאוות בלי שבאמת תרצה אותם, ולכן לא כדאי לך לדעת את הרע'.

רָעִים וְחַטָּאִים לֵה'

אנו מתקדמים בהתבוננות שלנו אחר הופעת הרע בתורה :

עכשיו אנו מגיעים לסוף פרשת בראשית, שם אנו כבר פוגשים את הרע הממשי: "וַיֵּרָא ה' בִּי רֶבֶה רָעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ וְכָל יֵצֵר מַחְשָׁבַת לְבוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם". בשלב זה נוצר מצב בו האדם שקוע כָּל הַיּוֹם בדברים שהוא נמשך אליהם בלי שהוא רוצה אותם באמת. האדם כאן מתואר כמי שנסחף כָּל הַיּוֹם אחר דברים שהוא לא באמת רוצה .

אך ההופעה העיקרית של הרע בה אנו רוצים להעמיק מופיעה בפרשתנו, פרשת לך לך, ביחס לאנשי סדום. וכך מתבטאת כלפיהם התורה: "וְאֲנָשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לֵה' מְאֹד".

בסוף פרשת בראשית גילינו לראשונה את הרע הממשי, אך כעת אנו מגלים לראשונה את הרע **לה'**. 'בפרשת בראשית פגשנו את האדם שנסחף אחר הרע כמעט בלי לשים לב. אך כעת אנו מגלים אנשים שיש להם שיטת חיים שלמה שטוענת **שה' הוא רע**, ולכן הכי **טוב** להיות **רע**. אנשי סדום מסתכלים על המציאות, ורואים עד כמה הרע סוחף ומושך את האדם. המסקנה שלהם היא שהרע הוא המציאות, ואסור להתנגד לכך. אנשי סדום טוענים שהכי טוב להביע את הרע שבנפש, והם מרגישים שכאשר הם מביעים את הרע שלהם נהיה להם טוב על הלב. הסיבה לכך היא שהם חושבים שכך הקב"ה ברא את העולם: לפי טעותם, ה' נהנה להביע את הרע מתוך עצמו, ומכך נוצרה המציאות הרעה. זו המשמעות של היותם רָעִים וְחַטָּאִים – לה', הם הופכים את ה' עצמו לרע .

בניגוד לאנשי סדום, אברהם אבינו מגלה בעולם את טוב ה'. אברהם מכריז שה' הוא טוב, והוא מצפה ורוצה שגם אנחנו נידבק בטובו.

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

